

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α.1

A.1.1.

Η Αγγλία δεν υιοθετούσε την αρχή των στρατιωτικών επεμβάσεων (= μέθοδο της Ιερής Συμμαχίας) και είχε διαφωνήσει στα συνέδρια Τροπιάου - Λάϋμπαχ, γιατί προτιμούσε τη μέθοδο της οικονομικής διείσδυσης (με οικονομικές συμβάσεις και δάνεια) που ήταν πιο κερδοφόρα και οδηγούσε στη διαρκέστερη εξάρτηση.

Η αγγλική κυβέρνηση ενθάρρυνε τη σύναψη δανείων (1824/25) γιατί γνώριζε ότι αυτός ήταν ένας δρόμος οικονομικής διείσδυσης και παρακολούθησης ως και ελέγχου των μελλοντικών εξελίξεων.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις και ειδικότερα η Αγγλία ακολούθησαν το δρόμο της επέμβασης, όχι τώρα πια για να πνίξουν την Επανάσταση αλλά για να δημιουργήσουν ένα αδύναμο κρατίδιο υπό την πολλαπλή «προστασία» τους. Τα δεσμά της προστασίας ήταν αποτέλεσμα και συνισταμένη της δράσης δύο παραγόντων: της πάγιας πολιτικής των Δυνάμεων και της προσπάθειας των Ελλήνων εκείνων που επικαλέστηκαν τη βοήθεια των ξένων στις κρίσιμότερες φάσεις του Αγώνα.

Αποφασιστικής σημασίας βήμα προς τη κατεύθυνση αυτή αποδείχτηκε ότι ήταν η σύναψη των λεγόμενων «δανείων της Ανεξαρτησίας» (800.000 λίρες το πρώτο δάνειο του 1824 και 2.000.000 λίρες το δεύτερο του 1825). Εκτός του ότι χορηγήθηκαν τα δάνεια με όρους εξαιρετικά επαχθείς, δεσμεύτηκαν για την εξόφλησή τους τα εθνικά κτήματα και τα εθνικά έσοδα δηλαδή δεσμεύτηκαν αξίες πολλαπλάσιες και παρεμποδίστηκε η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη του ελληνικού λαού. Επιπλέον τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν για την πολιτική επικράτηση και τη διαφθορά των συνειδήσεων. Και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που είχαν αντιταχθεί στη σύναψη δανείων επισημαίνοντας τους κινδύνους που περιέκλειαν αυτά τα εγχειρήματα. Θεωρήθηκε πάντως τότε μεγάλη διπλωματική επιτυχία των Ελλήνων η σύναψη δανείων, γιατί έμμεσα σήμαινε ότι η αγγλική κυβέρνηση αναγνώριζε στους Έλληνες το δικαίωμα πολιτικής ύπαρξης. Εξαιτίας της υποθήκευσης καθυστέρησε η διανομή των εθνικών κτημάτων.

A.1.2.

Η κυριότερη αιτία της έκρηξης του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ήταν η διαμάχη των μεγάλων εκβιομηχανισμένων ευρωπαϊκών κρατών για την επέκταση των ζωνών της οικονομικής και πολιτικής επιρροής τους στον υπόλοιπο υπανάπτυκτο κόσμο (Ασία - Αφρική). Οι εσωτερικές αγορές των χωρών αυτών δεν μπορούσαν πλέον να απορροφήσουν τη συνεχώς αυξανόμενη βιομηχανική παραγωγή και το υπέδαφός τους ήταν φτωχό σε νέες πρώτες ύλες (πετρέλαιο). Κάθε μεγάλη δύναμη προσπαθεί να εκτοπίσει την άλλη από τις αποικίες της ή τις ζώνες επιρροής της, για να εξασφαλίσει η ίδια τα αναγκαία προϊόντα για τη λειτουργία των βιομηχανιών της και να διευρύνει τη διακίνηση του εμπορίου της. Οι μεγάλες εθνικές τράπεζες

επιδιώκουν να επενδύσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερα κεφάλαια σε χώρες υπανάπτυκτες ή ελαφρά εκβιομηχανισμένες, για να τις ελέγχουν ακολούθως οικονομικά και πολιτικά. Στην Οθωμανική αυτοκρατορία που βρισκόταν σε πλήρη αποσύνθεση, τα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά κεφάλαια συναγωνίζονται έντονα για να επιτύχουν τη χρηματοδότηση της κατασκευής σιδηροδρομικού δικτύου ή της διόρυξης πετρελαιοπηγών. Στο Μαρόκο συγκρούονται τα συμφέροντα της Γαλλίας και της Γερμανίας (μαροκινές κρίσεις 1905-06, 1911). Σε όλη την έκταση των αποικιών τα μεγάλα οικονομικά συγκροτήματα, που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική των χωρών τους, βρίσκονται αντιμέτωπα.

Προαιρετικά μπορούν να γραφούν:

Η Γερμανία επιθυμεί να σώσει την Τουρκία, γιατί στα εδάφη της διακυβεύονται τεράστια γερμανικά οικονομικά συμφέροντα.

Η Γερμανική επεκτατική πολιτική, προσπαθώντας να ανοίξει δρόμο προς την Ανατολή, όπου τα γερμανικά βιομηχανικά κεφάλαια αναζητούν νέες αγορές και πρώτες ύλες και επιδιώκουν να αντικαταστήσουν τα αγγλογαλλικά, προωθεί όλο και περισσότερο τη διείσδυσή της στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Η «πορεία προς ανατολάς» (Drang nach Osten) όπως αποκαλείται ο γερμανικός επεκτατισμός, ανησυχεί του δυτικούς αλλά κυρίως τη Ρωσία.

ΘΕΜΑ Α.2.

A.2.1.

2. δ
4. α
5. β
6. γ

A.2.2.

Διομολογήσεις: Η Γαλλία είχε παλιούς οικονομικούς δεσμούς με την οθωμανική αυτοκρατορία: αυτή πρώτα είχε συνάψει με τους αλλόθρησκους οικονομικές συμβάσεις εξαιρετικά ευνοϊκές υπέρ αυτής, τις περίφημες διομολογήσεις (1535).

Ανακωχή Μουδανιών: Στις 2 Οκτωβρίου 1922, είχε συμφωνηθεί στα Μουδανιά της Προποντίδας ανακωχή ανάμεσα στην Τουρκία και στην Ελλάδα, με βασικό όρο την αναχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Ανατολική Θράκη.

Ψήφισμα Υποτέλειας: Η αγγλική κυβέρνηση ενθάρρυνε τη σύναψη δανείων (1824/25) γιατί γνώριζε ότι αυτός ήταν ένας δρόμος οικονομικής διείσδυσης και παρακολούθησης ως και ελέγχου των μελλοντικών εξελίξεων. Επίσης ενθάρρυνε την υποβολή υπομνήματος με το οποίο οι Έλληνες ζητούσαν μόνο την αγγλική προστασία. Το κείμενο αυτό επικρίθηκε έντονα και τότε και μεταγενέστερα και είναι γνωστό ως «ψήφισμα της υποτέλειας». Γεγονός, είναι πάντως ότι το ψήφισμα αυτό συντάχθηκε σε ώρες αγωνίας (ο Ιμπραήμ ακάθεκτος λεηλατούσε και ερήμωνε το Μοριά). Διατυπώθηκαν όμως έντονες επικρίσεις για το ψήφισμα κυρίως από το Δημήτριο Υψηλάντη, που

διατύπωσε αποφθεγματικά την αντίρρησή του: «Έχομε πάρα πολύ ακριβά αγορασμένην την ελευθερίαν μας, ώστε να την χαρίσωμεν τόσο φθηνά εις τον τυχόντα».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Απάντηση Α΄ σκέλους

Οι σχέσεις Ρωσίας – Τουρκίας από το 18^ο αιώνα ως και το ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828 – 1829 είναι τεταμένες. Αρχικά η Ρωσία το 18^ο αιώνα με το Μεγάλο Πέτρο και την Αικατερίνη τη Β΄ επιδίωξε, σταθερά την προέκτασή της προς νότο και την εξασφάλιση ελεύθερης ναυσιπλοΐας προς τη Μεσόγειο, σε βάρος πάντα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, που απλωνόταν τότε σε όλες τις χώρες που περιβάλλουν την ανατολική Μεσόγειο και τον Ευξεινο Πόντο. Απόδειξη οι συχνοί ρωσοτουρκικοί πόλεμοι και πολύ χαρακτηριστική είναι η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), η οποία πρόβλεπε την ελεύθερη διέλευση πλοίων που έφεραν τη ρωσική σημαία από τα Στενά. Πάντως η τελευταία συνθήκη που είχε υπογραφεί ανάμεσα στις δυο χώρες βιαστικά στο Βουκουρέστι το 1812 (28 Μαΐου, τότε που η Μεγάλη στρατιά του Ναπολέοντα έφτανε στα Ρωσικά σύνορα) είχε αφήσει εκκρεμότητες και αφορμές ποικίλες για προστριβές. Έτσι, ενώ ο τσάρος τάχτηκε αλληλέγγυος με την Ιερή Συμμαχία στο Λάϋμπαχ, ταλαντευόταν ανάμεσα σ' αυτή του την υποχρέωση και την πάγια πολιτική της χώρας του: Μές αφορμές θα δώσει η τουρκική πλευρά με τις γνωστές βιαιότητες κατά των Ελλήνων το Πάσχα του 1821, με τον απαγχονισμό του Πατριάρχη, με την παραμονή τουρκικών στρατευμάτων στη Μολδοβλαχία ύστερα από την αποτυχία του Υψηλάντη κλπ. Ο τσάρος για ένα διάστημα θα μένει αναποφάσιτος ανάμεσα στις φιλειρηνικές εισηγήσεις των συμβούλων του (Νέσελροντ) που ήταν σύμφωνες και με την Ιερή Συμμαχία και τις εισηγήσεις άλλων συνεργατών του (π.χ. του Καποδίστρια) που πρότειναν επίλυση των διαφορών με πόλεμο. Τον Ιούλιο του 1821 ο ρώσος πρεσβευτής στην Κων/πολη Στρογγάνοφ διατάχτηκε να επιδώσει αυστηρό τελεσίγραφο στην Πύλη με το οποίο ζητούσε ως ελάχιστη ικανοποίηση την εκπλήρωση κάποιων όρων: αναγνώριση του δικαιώματος της Ρωσίας να προστατεύει τους χριστιανούς υπηκόους του οθωμανικού κράτους, διάκριση ενόχων και αθών από τον τουρκικό στρατό κατά την αντιμετώπιση της εξέγερσης, την αποχώρηση του τουρκικού στρατού από τη Μολδοβλαχία κλπ. Το τελεσίγραφο δεν έγινε δεκτό και ο πρεσβευτής με την ακολουθία του αναχώρησαν από την Πύλη. Η απειλή πολέμου ήταν μια πραγματικότητα. Αλλά ο τσάρος έμενε αναποφάσιτος και παρασυρόταν τελικά από τον Μέτερνιχ που θύμιζε πάντα ότι οι Επαναστάσεις, αποτελούν νόσημα μολυσματικό και επικίνδυνο και ότι μόνοι οι ηγεμόνες είναι αρμόδιοι να επιδαφιλεύουν παραχωρήσεις – ευεργεσίες στους λαούς. Τον Ιανουάριο του 1824 η Ρωσία υποβάλει το λεγόμενο σχέδιο των «Τριών Τμημάτων» για τη λύση του ελληνικού ζητήματος. Η πρόταση του τσάρου υπηρετούσε αναμφίβολα τα ρωσικά σχέδια : οι αυτόνομες ηγεμονίες που θα πλήρωναν φόρο στον σουλτάνο θα αποτελούσαν αιτία περισπασμών

και εσωτερικής αδυναμίας. Αποτελούσε όμως (το σχέδιο) και την πρώτη πρόταση για δημιουργία χωριστού (υποτυπώδους έστω) ελληνικού κράτους, για κάποια δικαίωση του Αγώνα των Ελλήνων.

Από τη στιγμή αυτή ο ανταγωνισμός των Δυνάμεων για τα δικά τους συμφέροντα θα οδηγήσει βαθμιαία στην απόφασή τους να επέμβουν όχι πια για να καταπνίξουν την Επανάσταση (κατά τα καθιερωμένα της Ιερής Συμμαχίας) αλλά για να επιβάλουν ειρήνευση στην περιοχή αναγνωρίζοντας κρατική υπόσταση και για τους επαναστάτες.

Την 1 Δεκεμβρίου 1825 πέθανε ο τσάρος Αλέξανδρος ο Α΄ και τον διαδέχτηκε ο Νικόλαος ο Α΄, που έσπευσε με δηλώσεις του να κάνει σαφείς τις προθέσεις του για λύση δυναμική στα θέματα τα σχετικά με την Τουρκία. Με τελεσίγραφο της 17 Μαρτίου 1826 ζητούσε μέσα σε έξι ημέρες ικανοποίηση σε παλιές διαφορές που εκκρεμούσαν από το 1812 και 1821, αλλιώς ο ρώσος επιτετραμμένος Μινκιάκυ (Minciaky) θα έπαιρνε τα διαπιστευτήριά του και τότε «θα ήταν εύκολο στους υπουργούς του Σουλτάνου να αναλογιστούν τις συνέπειες του γεγονότος αυτού». Έτσι η Τουρκία θα υποχρεωθεί να υπογράψει τη συνθήκη του Άκερμαν (Ackerman) (6 Οκτωβρίου 1826) που σήμαινε πλήρη σχεδόν απόδοχή των ρωσικών αξιώσεων.

Εξάλλου, η άρνηση και η κωλυσιεργία του Ιμπραήμ να συμμορφωθεί με τους όρους της Ιουλιανής Σύμβασης (6 Ιουλίου 1827) ήταν η αφορμή για τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου (8/20 Οκτωβρίου 1827). Το γεγονός εξόργισε και καταπτόησε τους Τούρκους, ενθουσίασε τους Έλληνες και προκάλεσε διάφορες αντιδράσεις στις τρεις Δυνάμεις. Ο βασιλιάς της Αγγλίας χαρακτήρισε το γεγονός «ατυχές», ο τσάρος προβίβασε το ναύαρχο του. Οι ναυτικές δυνάμεις Αγγλίας – Γαλλίας είναι λογικό να αισθάνθηκαν και την ικανοποίηση ότι έβγαλαν από την Ανατολική Μεσόγειο τον τουρκο – αιγυπτιακό στόλο, αν και η εξασθένιση του σουλτάνου θα ευνοούσε την επέκταση της ρωσικής δύναμης.

Ο σουλτάνος αρνιόταν κάθε διαπραγμάτευση χαρακτηρίζοντας το περιστατικό του

Ναυαρίνου βάνουση επέμβαση των ευρωπαϊκών στα εσωτερικά του κράτους του. Στις αρχές του Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου (1827) οι πρεσβευτές των Δυνάμεων έφυγαν από την Κωνσταντινούπολη.

Λίγους μήνες αργότερα κηρύχτηκε νέος ρωσοτουρκικός πόλεμος (26 Απριλίου 1828-14 Σεπτεμβρίου 1829), γιατί ο τσάρος απαιτούσε εφαρμογή των όρων της συνθήκης του Άκερμαν (1826) τους οποίους η Τουρκία, όπως αναφέρεται στο πρώτο παράθεμα, καταστρατήγησε. Η Τουρκία, εξάλλου, αρνήθηκε να εφαρμόσει και παλαιότερες ρωσοτουρκικές συνθήκες, θεωρώντας τις άκυρες. Αυτό το γεγονός έπληττε ευθέως τα συμφέροντα της Ρωσίας και ειδικά το δικαίωμα της να προστατεύει τους Ορθόδοξους υπηκόους του Σουλτάνου.

Παράλληλα, η Ρωσία, όπως καταγράφεται στο παράθεμα, θεωρεί ότι πλήττονται τα εμπορικά και οικονομικά συμφέροντά της στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, εφόσον η Τουρκία, κατά παράβαση των όρων της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή απαγορεύει στα πλοία που φέρουν τη ρωσική σημαία τον ελεύθερο διάπλου των Στενών. Ιδιαίτερα αρνητικές είναι οι συνέπειες για τις εμπορικές δραστηριότητες των νότιων (μεσημβρινών) ρωσικών επαρχιών ταυτόχρονα η Ρωσία εκφράζει την αγανάκτησή της για την κατάσχεση εμπορικών φορτίων της στην Κων/πολη.

Για τους παραπάνω λόγους η Ρωσία απαιτεί την επαναφορά του προϋπάρχοντος καθεστώτος, που επέτρεπε την ελεύθερη διέλευση από τα Στενά, το σεβασμό των συνθηκών και την καταβολή αποζημίωσης στους θιγόμενους υπηκόους της.

Έτσι, ο ρωσικός στρατός προέλασε στην Ανατολική Βαλκανική κι έφτασε ως την Αδριανούπολη, όπου υπογράφηκε και η ομώνυμη συνθήκη.

Απάντηση Β' σκέλους

Η Αγγλία που κυριαρχούσε στις θάλασσες, είχε εμπορικά συμφέροντα στην ανατολική Μεσόγειο και ενδιαφερόταν να μην ελέγχονται από δυνάμεις ισχυρές οι δρόμοι προς τις Ινδίες, είχε κάθε λόγο να εμποδίζει την προέλαση της Ρωσίας προς νότο και να στήνει φραγμούς. Ως τότε η ασθενής οθωμανική αυτοκρατορία την εξυπηρετούσε γι' αυτό ακολουθούσε το αξίωμα της «ακεραιότητας της αυτοκρατορίας του σουλτάνου».

Η Γαλλία, παρά τις ανταγωνιστικές σχέσεις της με την Αγγλία, συμφωνούσε μαζί της στην ανασχεση της ρωσικής επεκτατικής πολιτικής· κατά τα άλλα υπέβλεπε την αγγλική παρουσία στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και προσπαθούσε να προωθή τα δικά της συμφέροντα, μένοντας πιστή και στην Ιερή Συμμαχία.

Όπως φαίνεται στο δεύτερο παράθεμα, η Αγγλία μέσω του Ουέλινγκτον, όπως και η Γαλλία διαπιστώνοντας τη σταδιακή αποδυνάμωση της Τουρκίας, προωθούσαν τη δημιουργία ενός ισχυρού ελληνικού κράτους που θα αντικαθιστούσε την Τουρκία ως ανασχετικός παράγοντας της ρωσικής επέκτασης προς τα νότια.

Κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου 1828 – 9, η Αγγλία και η Γαλλία, για να αποτρέψουν μια ενδεχόμενη μονόπλευρη επίλυση του Ελληνικού Ζητήματος από τους Ρώσους, συμφώνησαν να σταλεί γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Πελοπόννησο για να βοηθήσει στην εκκαθάριση της περιοχής από τα υπολείμματα του τουρκο- αιγυπτιακού στρατού. Πράγματι το σώμα αυτό, 14000 άνδρες υπό τον στρατηγό Μαιζόν (Maizon) αποβιβάστηκε στη δυτική Πελοπόννησο τέλη Αυγούστου 1828. Παράλληλα οι δύο Δυνάμεις συνυπόγραψαν με τη Ρωσία το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (10/22 Μαρτίου του 1829) που προέβλεπε αναγνώριση αυτόνομου Ελληνικού κράτους με βόρεια σύνορα τη γραμμή Παγασητικού – Αμβρακικού.

Η προέλαση των Ρώσων ως την Αδριανούπολη έπεισε και την τουρκική πλευρά να αποδέχτεί το γένόμενα. Το άρθρο 10 της συνθήκης της Αδριανούπολης (14 Σεπτεμβρίου 1829) ορίζει ότι: η Τουρκία αποδέχεται την Ιουλιανή σύμβαση του Λονδίνου (1827) και το πρόσφατο Πρωτόκολλο του Λονδίνου (10/22 Μαρτίου 1829), που είχαν μία απόληξη : Αναγνώριση Ελληνικού Κράτους, έστω αυτόνομου και όχι εντελώς ανεξάρτητου και de facto αναγνώριση του δικαιώματος των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Τουρκίας. Οι παραπάνω όροι φανερώνουν τη μεταστροφή της ρωσικής πολιτικής, όπως διαπιστώνεται και από το παράθεμα, η οποία είναι πλέον μετριοπαθής απέναντι στην Τουρκία, αφού δεν επιδίωκε τη διάλυσή της.

Λαμβάνοντας οι Άγγλοι υπόψη τη ρωσική αυτή μεταστροφή, προσανατολίζονται στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου μεν αλλά μικρού και ανίσχυρου ελληνικού κράτους.

Επιλογικά, συμπεραίνουμε πως οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις αντιμετώπιζαν το Ελληνικό Ζήτημα ως μια φάση του Ανατολικού Ζητήματος, που σήμαινε αγώνα μεταξύ τους για την εκμετάλλευση της σουλτανικής αδυναμίας ή τη διανομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

ΘΕΜΑ Β2

Για την ελληνική κυβέρνηση, μετά το κίνημα των Νεοτούρκων το 1908 και την όξυνση του τουρκικού εθνικισμού, υπήρχε επιπρόσθετα και το κρητικό πρόβλημα. Μετά την ανάληψη της πρωθυπουργίας από έναν Κρητικό και τις συνεχείς πιέσεις των Κρητών για ένωση με την Ελλάδα (ας μην ξεχνάμε ότι η Κρήτη είναι αυτόνομη από το 1898, αν και η καταγραφή αυτής της πληροφορίας δεν είναι απαραίτητη), οι σχέσεις της χώρας με την Τουρκία οξύνθηκαν. Η τουρκική κυβέρνηση έθεσε σε ενέργεια σχέδιο αποκλεισμού των ελληνικών προϊόντων και με τα μέτρα που έλαβε έθιξε τα ελληνικά εμπορικά συμφέροντα σε όλη την τουρκική επικράτεια.

Η πολιτική του Βενιζέλου, κατά την περίοδο αυτή χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια να αποφευχθεί κάθε ένταση στις σχέσεις με την Τουρκία, γεγονός που τεκμηριώνεται από το μήνυμα του Βενιζέλου προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά, το 1912, παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων (Οκτώβριος 1912), στο οποίο τονίζει την ανάγκη η Ελλάδα στην παρούσα φάση, να αποφύγει τη ρήξη με την Τουρκία. Ο πρωθυπουργός έκρινε ότι η χώρα δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένη, ύστερα από τόσες εσωτερικές περιπέτειες, για να αναλάβει οποιονδήποτε αγώνα. Χρειαζόταν ένα στάδιο προετοιμασίας που θα της επέτρεπε να αναδιοργανωθεί. Εξάλλου, όπως αναφέρει ο Βενιζέλος στο ίδιο μήνυμα, ήταν αναγκαίο να εξασφαλισθεί πολύτιμος χρόνος για τη στρατιωτική αναδιοργάνωση της χώρας, κάτι που αργότερα της επέτρεψε να συμμετάσχει επιτυχώς στους Βαλκανικούς πολέμους. Γι' αυτό αρνήθηκε επιμονα να δεχθεί στην ελληνική Βουλή αντιπρόσωπους των Κρητών, που το αίτημα τους για παρουσία σε αυτή χαρακτήρισε ως «πραξικόπημα».

Την αυτοδιάθεση των Κρητών δεν ευνοούσαν ούτε οι Μεγάλες Δυνάμεις, των οποίων τα συμφέροντα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αλληλοσυγκρούονταν. Θεωρούσαν ότι η αυτοδιάθεση των Κρητών θα δημιουργούσε αλλεπάλληλες αντιδράσεις στο εσωτερικό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου υπήρχαν και άλλες αλύτρωτες εθνότητες. Τις αντιδράσεις αυτές δεν ήταν εύκολο να ελέγξουν. Ειδικότερα η Αγγλία, όπως επισημαίνεται από την έκθεση του αυστριακού επιτετραμμένου στην Αθήνα, Πρίγκιπα Αιμίλιου Φύρστενμπεργκ, που συντάχθηκε τον Αύγουστο του 1912, συντηρεί τη στασιμότητα του Κρητικού ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, η ψύχρανση των ελληνοαγγλικών σχέσεων αποδίδεται στη άκαμπτη διπλωματική στάση των Άγγλων, που έθιξε την εθνική αξιοπρέπεια των Ελλήνων, καθώς και στην πρόκληση επεισοδίων στην Κρήτη από την πλευρά των Άγγλων. Χαρακτηριστικό, εξάλλου, είναι το γεγονός ότι επηρεάστηκαν δυσμενώς και οι σχέσεις μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και του Άγγλου πρεσβευτή στην Αθήνα Φράνσις Έλλιοτ, ο οποίος αποκαλούνταν «δεύτερος

πρωθυπουργός της Ελλάδας» αφού επηρέαζε μέχρι τότε σε σημαντικό βαθμό την άσκηση της ελληνικής πολιτικής.
(Κλείνοντας, θεμιτή θα ήταν μια αναφορά στην τελική έκβαση του Κρητικού ζητήματος, το οποίο επιλύθηκε με την ενσωμάτωση της Κρήτης στην Ελλάδα την 1^η Δεκεμβρίου 1913.)

